

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
КАФЕДРА НАУК ПРО ЗДОРОВ'Я**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«ПСИХОЛОГІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

для здобувачів другого (магістерського) рівня

01 Освіта/ Педагогіка

014 Середня освіта

014.01 Середня освіта

(ОП Українська мова і література. Англійська мова і література)

(ОП Українська мова і література)

Ужгород - 2024

УДК 159.9(076):37
Я93

Методичні рекомендації щодо підготовки до практичних занять з навчальної дисципліни «Психологія освітньої діяльності» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти (денної та заочної форми навчання) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта, предметною спеціальністю 014.01 Середня освіта освітньою програмою: «Українська мова і література. Англійська мова і література» та «Українська мова і література». Ужгород, 2024. 36 с.

Розробник-укладач:

Яцина О.Ф., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри наук про здоров'я ДВНЗ «УжНУ»

Методичні рекомендації щодо підготовки до практичних занять з навчальної дисципліни «Психологія освітньої діяльності» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання містять: пояснювальну записку, структуру навчальної дисципліни, план практичних занять, завдання до самопідготовки, завдання для самодослідження, питання для групових дискусій, рекомендації щодо розв'язування кейсів, список рекомендованої літератури, додатки. В методичних рекомендаціях враховано, що для магістрантів – майбутніх педагогів, викладачів важливо володіти знаннями психологічних засад ефективного здійснення процесів навчання, особливостей особистісно-професійного розвитку педагога та набувати компетентностей для успішної, результативної та якісної педагогічної діяльності.

Рецензент:

СТАРОСТА В.І., професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Затверджено на засіданні кафедри наук про здоров'я

Протокол № 1 від 29 серпня 2024 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету здоров'я та фізичного виховання

Протокол № 2 від 30 вересня 2024 року

© Яцина О.Ф., 2024

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2024

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	4
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	7
ЗАВДАННЯ ДО САМОПІДГОТОВКИ.....	9
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОДОСЛІДЖЕННЯ	10
ПИТАННЯ ДЛЯ ГРУПОВИХ ДИСКУСІЙ.....	12
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВ’ЯЗУВАННЯ КЕЙСІВ.....	13
ПІДБІРКА КЕЙСІВ.....	16
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	18
ДОДАТКИ.....	21
Психодіагностична методика вивчення стану психологічної готовності сучасних педагогів до творчої професійно-педагогічної діяльності.....	21
Методика «Психологічне здоров’я особистості»	25
Текст опитувальника	
«Вивчення розвитку комунікативного компоненту психологічної готовності вчителя до педагогічної діяльності (в умовах НУШ)».....	34

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна «Психологія освітньої діяльності» призначена для магістрантів, що спеціалізуються у відповідних освітньо-професійних напрямках і майбутня фахова діяльність яких вимагає оволодіння психологічними знаннями, уміннями та навичками для успішної, результативної та якісної педагогічної діяльності.

Психологія освіти ХХІ ст. стала новим етапом розвитку психологічної науки і практики, що уможлиблює базові проблеми психолого-педагогічного знання, закладені педагогічною психологією в ХІХ і ХХ ст., висвітлювати з урахуванням нових реалій суспільного життя. Науковці вважають, що освітня діяльність сьогодні є метадіяльністю, яка вирізняється особливим змістом, структурою, впровадженням інноватики в галузі освіти, чим сприяє розвитку компетенцій та професійних навичок, що відповідають сучасним вимогам.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психологія освітньої діяльності» фахівців спеціальності 014 Середня освіта другого (магістерського) рівня є формування знань і практичних умінь у здійсненні психолого-педагогічного супроводу освітньої діяльності, спрямованого на розкриття найголовніших аспектів професійної підготовки та особистісного розвитку педагога НУШ.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є висвітлення; психологічних особливостей супроводу в процесі надання освітніх послуг, в т.ч. дітям з особливими освітніми потребами; оволодіння рівнем психологічної культури з питань комунікативної взаємодії в освітньому середовищі.

Вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі або проблеми в галузі освіти, що передбачає здійснення інновацій та/або проведення педагогічних досліджень і характеризується невизначеністю умов.

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним.

ЗК10. Уміння працювати в команді, здатність до організації взаємодії в колективі.

ЗК11. Готовність до безперервного навчання та оволодіння сучасними знаннями.

ФК5. Здатність використовувати ефективні шляхи мотивації учнів до саморозвитку, спрямовувати їх на прогрес і формувати у них обґрунтовану позитивну самооцінку.

ФК6. Здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу.

ФК7. Здатність забезпечувати функціонування безпечного та інклюзивного освітнього середовища.

ФК8. Здатність формувати в учнів культуру академічної доброчесності та дотримуватися її принципів у власній професійній діяльності.

ФК17. Здатність до розв'язання складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань із різних наук.

Вивчення навчальної дисципліни «Психологія освітньої діяльності» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти вмінь:

- ☐ застосовувати знання з психології, педагогіки у практичних ситуаціях здійснення освітньої діяльності
- ☐ використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки та обміну інформацією у професійній діяльності, презентувати власні та спільні результати
- ☐ описувати методику розробки освітніх проектів з урахуванням знань основних психологічних концепцій розвитку і навчання
- ☐ визначати і характеризувати основні принципи, закони та методики наукових досліджень та презентувати отримані результати
- ☐ аналізувати та характеризувати педагогічні інновації, демонструвати вміння їх практичного застосування у професійній діяльності
- ☐ класифікувати, упорядковувати і узагальнювати навчальний матеріал відповідно до умов навчального процесу, потреб формування ключових компетентностей, в т.ч. психологічної компетентності педагога
- ☐ визначати й упорядковувати шляхи мотивації учнів до саморозвитку,
- ☐ вміти розробляти план практичної реалізації для формування адекватної позитивної самооцінки й я-ідентичності
- ☐ забезпечувати конструктивну та безпечну взаємодію з учасниками освітнього процесу, в т.ч. в умовах інклюзивного освітнього середовища
- ☐ діяти автономно і в команді, дотримуючись культури академічної доброчесності у власній діяльності та виявляючи вміння формувати її в учнів.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	у тому числі			Усього о	у тому числі		
		Л	п	с.р.			л	п
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1-й семестр				1-й семестр				
Модуль 1. Психологічні основи професійної підготовки та особистісного розвитку педагога								
Тема 1. Психологічна структура освітньої діяльності.	7	2		5	6,5	0,5		6
Тема 2. Основні психологічні концепції розвитку і навчання.	7	2	2	5	7	1		6
Тема 3. Особистісно-професійний розвиток педагога. Кризи професійної діяльності.	9	2	2	5	6,5	0,5		6
Тема 4. Психологічна компетентність вчителя як складова успішної, результативної та якісної педагогічної діяльності.	7	2		5	6,5	0.5		6
Тема 5. Академічна доброчесність сучасного педагога як компонент професійної компетентності.	7	2		5	7	1		6
Тема 6. Психологія комунікативної взаємодії педагога. Тренінгові технології в роботі вчителя.	9	2	2	5	7,5	0,5	1	6
Модуль 2. Особливості взаємодії з суб'єктів освітнього середовища								
Тема 7. Особливості психічного розвитку в різні вікові періоди.	6	2		4	7,5	0,5		7
Тема 8. Мотивація навчальної діяльності в контексті вікових змін	6	2		4	7,5	0,5		7
Тема 9. Психологічні особливості формування адекватної позитивної самооцінки й я-ідентичності.	8	2	2	4	7,5	0,5		7
Тема 10. Загальні та специфічні закономірності розвитку осіб з психофізичними порушеннями.	6	2		4	8,5		0,5	8
Тема 11. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів	8	2	2	4	8,5		0,5	8
Тема 12. Психолого-педагогічний супровід суб'єктів освітньої діяльності.	6	2		4	7,5		0,5	7
Залік	2		2		2		2	
Разом за модуль		24	12	54		6	4	80

Разом за семестр	90	24	12	54	90	6	4	80
------------------	----	----	----	----	----	---	---	----

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Основні психологічні концепції розвитку і навчання

Основні поняття теми: *індивід, особистість, індивідуальність, розвиток, психічний розвиток, навчання, соціалізація.*

Тематична інформація:

1. Характеристика понять «розвиток» і «навчання» особистості.
2. Психологічні теорії розвитку і навчання в історичному процесі: зарубіжний та український досвід.
3. Самоосвіта, її значення в професійному зростанні.

Тема 2. Професійна підготовка і особистісний розвиток педагога. Професійні кризи.

Основні поняття теми: *освітня діяльність, психологічна готовність, само референція, професійна роль, криза.*

Тематична інформація:

1. Психологічний аспект структури освітньої діяльності.
2. Особистісно-професійний розвиток педагога: поняття і зміст.
3. Психологічна готовність до професійної діяльності.
4. Психологічне здоров'я як передумова особистісного та професійного розвитку.
5. Кризи професійного розвитку.

Тема 3. Психологія комунікативної взаємодії педагога. Комунікативна культура викладача. Тренінгові технології в роботі педагога

Основні поняття теми: *спілкування, комунікація, рефлексія, емпатія, соціальна перцепція, інтеракція, комунікативна культура, бар'єри спілкування, конфлікт, тренінг.*

Тематична інформація:

1. Значення спілкування як форми педагогічної взаємодії.
2. Активне рефлексивне слухання та «Я-повідомлення» в комунікативній взаємодії.
3. Протиріччя і конфліктні ситуації в педагогічній взаємодії та засоби їх регулювання.

4. Психологічний тренінг розвитку професійної ідентичності.

Тема 4. Психологічні особливості формування адекватної позитивної самооцінки й Я-ідентичності.

Основні поняття теми: ідентичність, самовизначення, криза ідентичності, соціалізація, адаптація, інтеграція, індивідуалізація, соціально-психологічна адаптація, «Я-концепція», професійна ідентифікація, соціалізація, адаптація.

Тематична інформація:

1. Розвиток «Я-концепції» як показник особистісного зростання і професійного становлення особистості.
2. Професійна Я-концепція як детермінанта професійного шляху особистості.
3. Особливості професійної самосвідомості (рефлексивності) педагога.

Тема 5. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів

Основні поняття теми: курикулум, інклюзія, освітній процес, діти з порушенням психофізичного розвитку, психологічні програми розвитку дітей, корекція, компенсація, депривація.

Тематична інформація:

1. Психолого-педагогічні особливості організації інклюзивного навчання. Цілі та завдання психокорекції.
2. Корекційно-розвивальна і реабілітаційна складова навчання і розвитку. Індивідуальна траєкторія розвитку учня з особливим освітніми потребами.
3. Критерії безбар'єрного архітектурного середовища: інформаційність, безпека, доступність, зручність.

Тема 6. Загальні та специфічні закономірності розвитку осіб з психофізичними порушеннями. Психолого-педагогічний супровід суб'єктів освітньої діяльності.

Основні поняття теми: психолого-педагогічний супровід, індивідуалізація, диференціація, психоедукація, психологічне консультування.

Тематична інформація:

1. Психологічна компетентність педагога: поняття та структура.

2. Психологічна компетентність педагога – формування довіри та базового ставлення до дітей.
3. Основні аспекти психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Психологічна просвіта і консультування.
4. Фасилітаційна модель психологічного супроводу.

ЗАВДАННЯ ДО САМОПІДГОТОВКИ

Психологічні основи організації освітньої діяльності:

- поняття «форма організації навчальної діяльності»;
- проблема впливу організаційної структури освітньої діяльності на процес когнітивного і психосоціального розвитку особистості.

Професійна мотивація педагогічної діяльності:

- аналіз психолого-педагогічних особливостей мотивації педагогів до професійної діяльності
- ієрархічна структура мотивів діяльності вчителя
- позитивна мотивація навчальної діяльності
- психологічні складові успішності, результативності та якості педагогічної діяльності
- формальні і неформальні шляхи професійного самовдосконалення
- підходи до визначення педагогічних здібностей і вмінь (типологія педагогічних умінь; групи педагогічних здібностей та діагностика педагогічних здібностей; Орієнтація педагогів на «розвиток» і «результативність» учнів (тип Х і тип У педагогів за Д.Райнсом).

Психологія професійної діяльності педагога:

- криза і розвиток: написати тези/есе на тему: «Синдром професійного вигорання педагога»
- загальна характеристика синдрому професійного вигорання у психологічній літературі
- специфіка синдрому професійного вигорання у сучасних педагогів (аналіз результатів досліджень з проблеми)
- психологічні есе на тему: «Психологічна характеристика особистості вчителя», «Професійна відповідність вчителя»
- Скласти модель творчої особистості фахівця: а) щодо професійної діяльності; б) щодо ставлення до інших людей; в) щодо самого себе.

Психологічні основи емоційної саморегуляції у педагогічній діяльності:

- міжособистісні конфлікти в освітньому середовищі: охарактеризувати шляхи конструктивного подолання бар'єрів і вирішення конфліктів між суб'єктами освітнього середовища

- розуміння понять: емоційна стійкість, емоційне вигорання, саморегуляція
- аналіз симптомів порушень емоційної саморегуляції та методи їх визначення (метод спостереження, бесіди, експертних оцінок, аналізу документації, тести), причин, які їх детермінують (взаємини в колективі і з керівництвом, ставлення до об'єкта праці, негативний соціально-психологічний клімат, наявність напруженості й конфліктів у професійному середовищі)
- розглянути систему засобів формування емоційної стійкості та саморегуляції та профілактики порушень. Запропонувати методичні рекомендації щодо формування емоційної саморегуляції.

Психологічні основи освітніх технологій:

- психологічні чинники готовності педагога до застосування сучасних освітніх технологій
- готовність педагогів до творчої діяльності
- оптимальний психологічний клімат освітнього процесу та майстерність педагогів
- врахування психологічних аспектів управління навчальним закладом.

Сутність, зміст та структура психологічної компетентності педагога:

- запропонувати програму заходів щодо підвищення рівня психологічної культури педагога
- основні наукові підходи дослідження професійно-психологічної компетентності майбутніх фахівців
- проаналізувати зміст поняття «професійно-психологічна компетентність майбутніх педагогів» та представити основні компоненти та показники структури професійно-психологічної компетентності майбутніх педагогів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОАНАЛІЗУ

**Скористайтесь психологічними тестами в ДОДАТКАХ*

1. Проведіть самодослідження за такими методиками:

- тест «Мотивація професійної діяльності» (методика К. Замфір у модифікації А. Реана)
- тест «Діагностика рівня професійної спрямованості» (Т. Дубовицької)
- методика «Задоволеність педагога обраною професією» (у модифікації А. Реана).

2. Виконайте самодослідження :

Самооцінка студентського періоду особистісно-професійного розвитку

Позитивне	Негативне	Бажані зміни

3. Проблеми особистісно-професійного розвитку та шляхи їх вирішення

Проблеми	Шляхи вирішення
	1. 2. 3.

4. Дайте оцінку професійним якостям, яких ви набули під час навчання у ВНЗ.

Самооцінка професійних якостей

Професійні якості особистості:	Оцінка:
.....	Від 1 до 5 балів

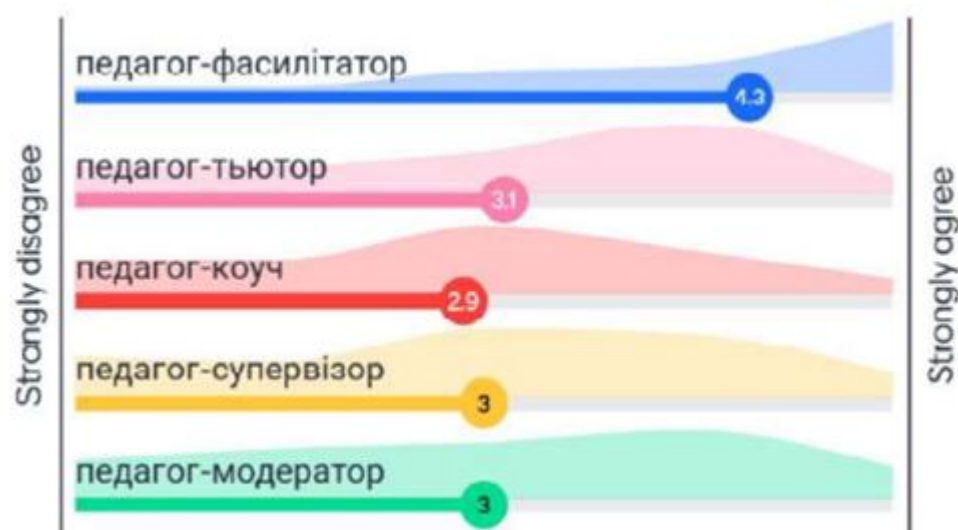
5. Порівняйте ефективність методів «Я - повідомлення» та «Ти -. повідомлення».

6. Проаналізуйте свої особистісні якості, які були виявлені під час вашої педагогічної практики (відповідно до вимог професійної діяльності).

7. Заповніть таблицю «Групи симптомів, характерних для синдрому професійного вигорання» за поданим зразком:

Найменування ключової групи ознак	Симптоматика
Група фізичних симптомів	Стомленість,
Група емоційних симптомів	Песимізм,
Група інтелектуальних симптомів	Зниження креативності,
Група поведінкових симптомів	Імпульсивна поведінка,
Група соціальних симптомів	Низька соціальна активність,

8. «Рефлексія ролей педагога» : проранжуйте ролі педагога за ступенем їх значущості щодо себе:

9. Підготуйте тези до теми: «Нові професійні ролі і завдання вчителя в контексті сучасних змін».

ПИТАННЯ ДЛЯ ГРУПОВИХ ДИСКУСІЙ

1. Чому студент є одночасно об'єктом і суб'єктом педагогічної діяльності?
2. Який зміст поняття «вміння вчитися»?
3. З яких дій студента складається його вміння вчитися?
4. Які суперечності притаманні студентському віку?
5. Яке значення для формування особистості студента має криза його ідентичності?
6. Як «Я-концепція» корелює з показником особистісного зростання і професійного становлення студента?
7. Яка роль позитивної «Я-концепції» студента в його професійному становленні?
8. Які шляхи формування професійних і особистісних якостей майбутнього фахівця?
9. В чому значення самоосвіти студента для його професійного зростання?
10. Доведіть, що формування професійних здібностей має потрійну детермінацію: вроджені особливості нервової системи, вимоги діяльності, особистісні цінності.
11. Студент є суб'єктом власної навчально-професійної діяльності. Наведіть аргументи на користь власної позиції.
12. Які особистісні риси педагога створюють сприятливі умови для розвитку його педагогічної творчості?
13. Як творчість вчителя залежить від його світогляду, загальної і професійної культури?

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВ'ЯЗУВАННЯ КЕЙСІВ

Цінність кейс-технології полягає в тому, що вона одночасно відображає не тільки практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні цієї проблеми.

Кейс-метод (Case study) – метод аналізу ситуацій. Суть його полягає в тому, що здобувачам пропонується осмислити реальну життєву ситуацію, опис якої водночас відображає не тільки певну практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно застосувати під час розв'язання проблеми. Аналіз кейса реалізується як самостійна робота здобувача. При цьому сама проблема не має однозначних рішень.

Типи кейсів: кейс-випадок, кейс-вправа і кейс-ситуація.

Кейс-випадок – це короткий кейс, який розповідає про окремий випадок. Його можна використовувати під час заняття для того, щоб проілюструвати певну ідею або підняти питання для обговорення. Даний кейс можна прочитати дуже швидко і тому не потребує додаткового часу на підготовку.

Кейс-вправа – надає можливість застосувати на практиці здобуті навички. Найчастіше використовується там, де необхідно провести кількісний аналіз.

Кейс-ситуація – класичний кейс, що вимагає аналізу ситуації. В ньому найчастіше ставиться запитання: “Чому ситуація набула такого розвитку і як її можна вирішити?”.

ознайомлення з текстом кейса

індивідуальне вивчення кейса кожним членом групи
входження в ситуаційний контекст кейса

пошук ключових проблем запропонованого завдання

пошук відомостей, які необхідні для вирішення завдання
добірка фактів й понять, необхідних для аналізу

розуміння труднощів, що можуть виникнути під час розв'язання ситуації

пошук та оцінка альтернативних шляхів розв'язання завдання

обрання найкращого рішення і складання плану дій

підбиття підсумків дискусії

Особливе місце в організації дискусії під час обговорення та аналізу кейса належить використанню методу генерації ідей, що отримав назву

«мозкової атаки» або «мозкового штурму» (означені методи були запропоновані у 30-х роках XX ст. А. Осборном як груповий метод розв'язання проблем).

«Мозкова атака» включає в себе три фази:

1. Перша фаза являє собою входження в психологічну розкутість, відмову від стереотипності, страху здатися смішним і невдахою; досягається створенням сприятливої психологічної атмосфери і взаємної довіри, коли ідеї втрачають авторство, стають спільними.
2. Друга фаза – це власне атака; завдання цієї фази – породити потік, лавину ідей. Здійснюється за такими принципами:
 - «є ідея – кажи, немає ідеї – думай »;
 - заохочується асоціювання, «фантазування», інсайт;
 - кількість запропонованих ідей має бути якомога більшою;
 - висловлені ідеї дозволяється запозичувати та як завгодно комбінувати, а також видозмінювати й пропонувати Upgrade – покращену версію;
 - унеможлиблюється критика, можна висловлювати будь-які думки без остраху, що їх визнають поганими, тих, хто критикує, позбавляють слова;
 - не мають жодного значення соціальні статуси учасників; це абсолютна демократія і водночас авторитаризм ідей;
 - усі ідеї записують до протокольного списку ідей.
3. Третя фаза являє собою творчий аналіз ідей з метою пошуку конструктивного вирішення проблеми за такими правилами:
 - аналізувати всі ідеї без дискримінації якої-небудь з них;
 - знайти місце ідеї в системі та знайти систему під ідею;
 - не множити сутностей без потреби;
 - має бути принципово нове бачення.

У методі case-study мозкова атака застосовується при виникненні у групи реальних труднощів в осмисленні ситуації, є засобом підвищення активності та творчості здобувачів.

Найважливішим при цьому є власний аналіз поданого матеріалу, його відповідна інтерпретація та надані пропозиції.

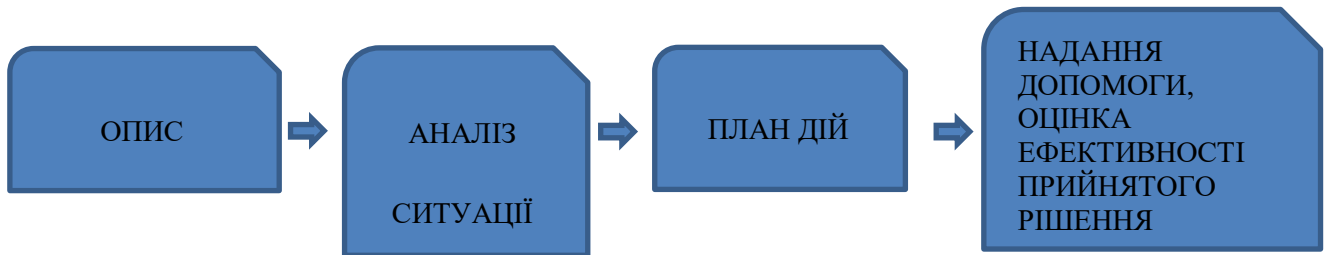
Оцінювання учасників дискусії передбачає оцінювання не стільки набору певних знань, скільки вміння здобувачів аналізувати конкретну ситуацію, приймати рішення, логічно мислити. Уміння публічно презентувати інтелектуальний продукт, гарно його рекламувати, показати його переваги та можливі напрямки ефективного використання, а також вистояти під шквалом критики, що є цінною інтегральною якістю сучасного фахівця-лідера.

Під час оцінювання аналізу кейса враховується:

- формулювання та аналіз більшості проблем, наявних у кейсі;
- формулювання власних висновків на підставі інформації про кейс, що відрізняються від висновків інших здобувачів;

- демонстрація адекватних аналітичних методів для опрацювання інформації;
- відповідність наведених у підсумку аналізу аргументів раніше виявленим проблемам, зробленим висновкам та їх оцінкам.

Алгоритм роботи над кейсом

Переваги використання кейс-технології:

- Кейс-метод або метод ситуаційних вправ є інтерактивним методом навчання, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. Він сприяє розвитку винахідливості, вмінню вирішувати проблеми, розвиває здібності проводити аналіз і діагностику проблем, комунікувати.
- Кейс-метод передбачає командний характер пізнавальної діяльності, творчий підхід до пізнання, поєднання теоретичних знань і практичних навичок, глибоке занурення у ситуацію. Технологія «кейс» впливає на професіоналізацію здобувачів, формує інтерес і позитивну мотивацію до навчання. Кейс-технології дають змогу виявити різноманітні точки зору, розвинути навички аналізувати та мислити критично.

ПРИКЛАД:

Між учнем і вчителькою виник конфлікт. Причина – поведінка учня на уроці: не реагував на зауваження, продовжуючи заважати іншим. Таким чином частину уроку було зірвано, тому вчителька вирішила залишити всіх після уроків.

- Що Ви подумали в цій ситуації?
- Що Ви відчули в цій ситуації?
- Якої інформації вам не вистачає?
- Що встало в протиріччя Вашим цінностям та переконанням?
- Що могло б допомогти Вам для вирішення цієї ситуації?
- Які особистісні якості, які здібності необхідні Вам для вирішення ситуації?
- Як би Ви реагували на поведінку учня?

ПІДБІРКА КЕЙСІВ

КЕЙС 1.

Коли Світлана Сергіївна вперше переступила поріг учительської фізико-математичного ліцею, вчителі їй поспівчували, оскільки знали ставлення до літератури майбутніх математиків з 10-Б класу. В учительській вона переважно мовчала. Але це мовчання було змістовним. Недарма ще в університеті студентку Світлану називали майстринею змістовних пауз.

До уроку в 10-Б залишалась майже година. Світлані Сергіївні цього було досить, щоб обміркувати свою першу зустріч з десятикласниками. Вони також готувались «гідно» зустріти нову вчительку.

З порога Світлана Сергіївна кинула погляд на дошку, вщент списану формулами. Усі демонстративно виконували завдання, написані на дошці. Староста сказав, одночасно продовжуючи писати в зошиті: «Наш ліцей спеціалізований, фізико-математичний. А тому ми вам пропонуємо таку форму співробітництва: ви нам розповідаєте літературу, а ми розв'язуємо задачі. І нам це буде вигідно, бо ми займаємося своєю головною справою, і вам непогано, бо будемо сидіти спокійно, не порушуючи дисципліну».

Світлана Сергіївна розуміла, що заклики, моралізування тут тільки зашкодять. «Я зараз мушу так на них подіяти, щоб у них з'явилась потреба і в моєму предметі», — думала вона.

Завдання

1. Дайте пораду педагогу щодо організації спілкування з класом.
2. Розробіть і змодельуйте систему комунікативних засобів впливу педагога на учнів.

КЕЙС 2.

Зустрілися троє молодих учителів, вчорашніх випускників педуніверситету.

— Головна моя біда, — зізнався Іван Олександрович, — що мене не слухають учні. Що не роблю, ніяк не можу їх підкорити.

— А у мене з цим також проблема, — поскаржився Федір Васильович. — Коли я розповідаю на уроці новий матеріал, мало хто з учнів слухає.

— У мене також є проблеми, Іване, — сказав Василь Михайлович. — Я не знаю, як краще стояти перед класом у процесі проведення з ним бесіди. Не знаю також, куди подіти руки, і найчастіше дивлюсь у вікно, на стіл або дошку, повідомляючи матеріал аудиторії.

Завдання

1. Вирізнити помилки, які, на вашу думку, характеризують спілкування молодих вчителів.
2. Сформулюйте поради цим учителям щодо їх спілкування з учнями.

КЕЙС 3.

Молода вчителька після кількох місяців роботи, яка її задовольняла і, здавалося, була успішною, раптом виявила, що учні погано знають

навчальний матеріал. Вона зробила висновок щодо недостатності своєї вимогливості до учнів і з добрих міркувань вирішила «перебудуватися»: збільшила кількість домашніх завдань, стала суворіше запитувати. Проте результат виявився несподіваним: діти чинили опір її діям. Вони стали виявляти невдоволення і відкриту неповагу до вчительки, поводитися з нею неввічливо навіть при директорові. Вчителька кричала на учнів, а у відповідь бачила перед собою людей, які її цілком не розуміли і вбачали в ній ворога. Минув певний час, і якимось із розмови з колегами молода вчителька дізналася, що учням не подобається, як вона викладає матеріал (невиразне обличчя, монотонність мовлення, погляд спрямований на картини, що висять у класі).

Завдання

1. Охарактеризуйте помилки у професійному спілкуванні молодої вчительки.
2. Назвіть комунікативні уміння, якими вчителька володіє на низькому рівні.

Збірник міні-кейсів з дисципліни «Комунікативні процеси у навчанні» / [Л. О. Савенкова, В. М. Приходько, Л. А. Медвідь та ін.] ; за заг. ред. Л. О. Савенкової, В. М. Приходько. Київ : КНЕУ, 2009. 343, [1] с. ISBN 978-966-483-279-0 <https://ir.kneu.edu.ua/items/3d787550-d442-4303-9c73-3d441e0c1602/full>

КЕЙС 4.

Олег пропускав заняття в університеті, виконуючи низку різних справ.

- 1) Дорогою до університету Олег часто заходить в аптеку за ліками, які йому призначив лікар.
- 2) До і після занять Олег годинами грав на комп'ютері й не встигав вчасно приготувати домашні завдання.
- 3) Перед початком пар Олег заходив у читальний зал бібліотеки і засиджувався там.
- 4) Олег міг тривалий час чекати саме на ту маршрутку, на якою їхав минулого разу на заняття.

Завдання

Встановіть головний мотив, через який юнак пропускав заняття, використовуючи наведені вище факти.

КЕЙС 5.

У дітей старшого дошкільного віку холеричного типу темпераменту при виконанні різних трудових завдань можуть проявлятися такі особливості поведінки:

- а) вони неуважні під час пояснення завдання, навіть тоді, коли цікаво;
- б) часто не вислуховують пояснення до кінця і приступають

до роботи;

в) при невдачах бувають зриви: діти рвуть зошити, кидають роботу, коли що-небудь не виходить;

г) у нових завданнях із барвистим матеріалом під час пояснення уважно стежать за кожним рухом вихователя;

д) у роботах змагального характеру виявляють терпіння і наполегливість при невдачах;

е) в одноманітній роботі виявляють квапливість, неохайність, неакуратність.

Завдання

Визначте ті особливості поведінки, які зумовлені темпераментом, і ті, які зумовлені мотивацією. Відповідь обґрунтуйте.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Розвиток професійної компетентності студентів у період професійної підготовки: практика вивчення деяких психологічних дисциплін. Навчально-методичний посібник для підготовки студентів, які навчаються за спеціальністю 053 – «Психологія»; автор-укладач.: О. Ф. Яцина. Ужгород. 2021. 65 с.
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/47335/5/%D1%8F%D1%86%D0%B8%D0%BD%D0%B0.pdf>
2. Самостійна робота з курсу «Педагогіка та психологія вищої школи»: навч.-метод. посібник / Автори-упорядники В.І. Староста, О.Ф. Яцина; за ред. В.І. Старости. Ужгород: ШАРК-АУТДОР, 2014. 136 с. Бібліогр.: с. 64-69; 100-102. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/8725>
3. Мармаза О.І. Менеджмент освітньої організації. Харків: Щедра садиба, 2017. 126 с.
4. Методики дослідження перфекціонізму, трудоголізму та прокрастинації особистості: методичний посібник / Л.М. Карамушка, О.І.Бондарчук, Т.В. Грубі. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2019. 80 с.
5. Москалець В.П. Психологія особистості: Підручник. Вид. 2-ге, перероблене, доповнене. Київ-Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2020. 435 с.
6. Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі : метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Лисичанськ : ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021. 80 с.
7. Психологія освітнього менеджменту : навч.-метод. посібник / укл. Лариса Мафтин. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2021. 296 с.

Допоміжна література

1. Андрейко Б. В. Моделі психологічної допомоги родинам осіб з психофізичними порушеннями, спрямовані на зміну та корекцію емоційних станів та переживань // мат-ли наук.-практ. звітної конф. кафедри колекційної педагогіки та інклюзії факультету педагогічної

- освіти Львівського національного університету імені Івана Франка, 2017 р. Львів : Університетська книга, 2017. С. 26–28.
2. Березовська Л.І. Психологія конфлікту: навчально-методичний посібник /Л.І.Березовська, О.С.Юрков. Мукачево : МДУ, 2016. 201 с.
 3. Бісікало Л. Г., Задорожня О. Г., Жук Т. В., Ілляшенко Т. Д., Каменщук Т. Д., Копчинська А. С., Макарян Д. С., Обухівська А. Г., Паламарчук Н. М., Паланюк Т. М., Токаленко З. В., Якимчук Г. В. «Психологічний супровід інклюзивної освіти» Національна академія педагогічних наук України Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи. Київ, 2017 // УНМЦ практичної психології і соціальної роботи. С. 65–66.
 4. Гриценко Т.Г., Гриценко С.П., Іщенко Т.Д. Етика ділового спілкування: навч.посібн. – Київ: Центр учбової літератури, 2017. 344 с.
 5. Гуменюк А. В. Взаємодія батьків та вчителів на шляху формування в дітей з ООП готовності до життя в соціумі. Житомир, 2019. 3 с.
 6. Гура О.І., Гура Т.Є. Психологія управління соціальною організацією: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.
 7. Джелалі В.О. Психологія вирішення конфліктів. Харків-Київ, 2006. 320 с.
 8. Канюк С.С. Психологія мотивації: навч. посібник. Київ: Либідь, 2002. 304 с.
 9. Карамушка Л.М. Психологія управління конфліктами в організації (на матеріалі діяльності освітніх організацій): монографія /Л.М.Карамушка, Т.М.Дзюба. Київ : Наук. світ, 2009. 268 с.
 10. Колупаєва А. А. Інклюзивне навчання : вибір батьків. Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 56 с. (Інклюзивне навчання за нозологіями).
 11. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта : реалії та перспективи : монографія. Київ: Самміг-Книга, 2009. 65с .
 12. Колупаєва А. А. Інклюзивне навчання : вибір батьків. Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 56 с.(Інклюзивне навчання за нозологіями).
 13. Ложкін Т.В. Психологія конфлікту : теорія і сучасна практика : навч. посібник / Т.В. Ложкін, Н.І. Пов'якель. Київ : ВД «Професіонал», 2006. 416 с.
 14. Маланьїна Т. М. Психологічні особливості подолання вчителями внутрішньособистісних конфліктів / Т. М. Маланьїна // Наук. вісн. Чернівецьк.ун-ту. Чернівці, 2009. Вип. 449–450. Педагогіка і психологія. С. 44–49.
 15. Методичні рекомендації «Профілактика професійного вигорання працівників соціальної сфери» / за заг. ред. М.А. Авраменка. Лютіж : Всеукраїнський центр професійної реабілітації інвалідів, 2008. 53с.
 16. Перегончук Н.В. «Професійне вигорання» як фактор розвитку особистості педагога : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07; ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». Київ, 2011. 219 с.

17. Рацул А. Б. Корекційна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Кіровоград : КОД, 2012. 355 с.
18. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі : навч.-метод. посіб. /Уклад. Т. Скрипник. Харків : Факт, 2015. 40 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

Законодавчі і нормативні документи

1. Про вищу освіту : Закон України 1556-VII від 01.07.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Про освіту: Закон України 2145-VIII від 25.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Про повну загальну середню освіту : Закон України 463-IX від 16.01.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
4. Буковська О. О. Напрямки психологічної допомоги сім'ям, які виховують дитину з особливими освітніми потребами. URL: <https://cutt.ly/WYg5Wu0> (дата звернення: 10.09.2021).
5. Ігри та вправи для тренінгів (зі скарбнички неформальної освіти). URL: <https://www.gurt.org.ua/articles/43009/> (дата звернення: 22.11.2021).
6. Програма соціально-психологічного тренінгу. URL: <https://cutt.ly/wYheOae> (дата звернення: 22.11.2021).
7. Основні етапи соціалізації особистості. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/sociology/12652/> (дата звернення: 05.10.2021).
8. 10 правил комунікації з батьками дітей з особливими освітніми потребами. URL: <https://cutt.ly/oYfcfug> (дата звернення: 20.11.2021).
9. Романюк Н. С. Методичний посібник «Робота та співпраця із батьками дітей з ООП». 2021. 50 с. URL: <https://vseosvita.ua/library/metodicnij-posibnik-robotata-spiivpraca-iz-batkami-ditej-z-oor-406357.html> (дата звернення: 14.10.2021).
10. е-репозитарій (<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-it/dspace>)
11. сайт е-навчання (<https://elearn.uzhnu.edu.ua/>)

ДОДАТКИ

Психодіагностична методика вивчення стану психологічної готовності сучасних педагогів до творчої професійно-педагогічної діяльності

[Павлик Н.В., Іванова О.В. Психологічні засоби професійного розвитку педагога Нової української школи : Метод. посіб. [за ред. Н.В. Павлик] – Київ, 2022. – 202 с.]

За основу опитувальника покладено психодіагностичні запитання, які дозволяють досліджувати рівень сформованості окремих компонентів психологічної готовності (ціннісно-мотиваційний, креативно-когнітивний, морально-комунікативний та емоційно-вольовий), рівень сформованості окремих педагогічних функцій вчителя НУШ (вихователя, тьютора, коуча, модератора), а також загальний показник психологічної готовності вчителя НУШ до творчої професійної діяльності (низький, середній, високий).

Інструкція: Оцініть за 3-х бальною шкалою ступінь своєї згоди з кожним твердженням:

0 – НЕ ЗГОДЕН,

1 – ЧАСТКОВО ЗГОДЕН (іноді трапляється),

2 – ЦІЛКОМ ЗГОДЕН.

Намагайтесь якнайрідше використовувати відповідь «**ЧАСТКОВО ЗГОДЕН**».

Відповіді вносяться у **бланк відповідей** «Психологічна готовність педагога»:

1	5	9	13	17	21	25	29	33	37	41	45	В
2	6	10	14	17	22	26	30	34	38	42	46	Т
3	7	11	15	19	23	27	31	35	39	43	47	К
4	8	12	16	20	24	28	32	36	40	44	48	М
Ц/М			К/К			М/К			Е/В			Σ=

Текст опитувальника «Психологічна готовність»

1. Я відчуваю щирий інтерес і любов до дітей.
2. Мені дуже подобається професія педагога, хоча вона й складна.
3. У своїй педагогічній роботі я завжди прагну до особистісного розвитку учнів.
4. Мені подобається брати участь у колективних обговореннях.
5. Мені подобається виховувати та піклуватися про дітей.
6. Мені легко вдається пояснювати дітям щось нове, і тому я завжди відчував потяг до участі в педагогічному процесі.
7. Я щиро прагну допомогти учням налагодити стосунки і міжособистісне спілкування.
8. Мені дуже подобається групове спілкування і командна робота.
9. Мені завжди вдається убачати в учнях їх кращі якості й пробуджувати в них духовність.

10. Я завжди активно прагну до самоосвіти, самовдосконалення в культурному та педагогічному відношеннях.
11. Викладаючи свій предмет, я прагну активізувати процес творчого пошуку учнів.
12. Я завжди прагну до лідерства і керування групою людей.
13. Мені зазвичай вдається пов'язувати навчальний матеріал з повсякденним життям.
14. Можу чесно сказати, що мені притаманні гарна педагогічна пам'ять і професійне знання предмета, який я викладаю.
15. Мені неодноразово доводилось чути, що я – креативна людина й генерую багато цікавих ідей.
16. У складних ситуаціях під час уроку мені завжди допомагає природна винахідливість.
17. Зазвичай мені вдається перетворювати свій предмет у засіб розвитку особистості учнів.
18. Колеги нерідко говорять, що я досить розсудливий і спостережливий педагог.
19. Викладаючи свій предмет, я завжди прагну сприяти творчому розвитку учнів.
20. Про мене говорять, що я влучно використовую почуття гумору для розв'язання конфліктів або міжособистісних суперечностей між учнями.
21. Мені завжди вдається тонко відчувати, розуміти і розвивати найсильніші якості учнів.
22. Зазвичай на уроках я використовую педагогічну творчість, спонтанність.
23. Я вільно орієнтуюся в інформаційному просторі, в сучасних технологіях.
24. Мені з легкістю вдається визначати проблемні питання при колективних обговореннях.
25. Мені значною мірою притаманна здатність до прийняття особистості кожного учня.
26. Вважаю, що в мене є педагогічний такт (чуття доречності, доцільності, міри).
27. Я завжди намагаюсь зрозуміти думки, почуття, причини вчинків учнів.
28. Працюючи з групою учнів, зазвичай я досить толерантний до інших поглядів.
29. До усіх учнів я ставлюся доброзичливо, можу кожного вислухати й підтримати.
30. Яким би неслухняним учень не був, я все рівно ставлюся до нього з повагою.
31. Я завжди маю чітку особистісну позицію, що допомагає мені розв'язувати складні соціальні ситуації.
32. Зазвичай я створюю нові неординарні засоби міжособистісної взаємодії з учнями.
33. При здійсненні життєвих виборів зазвичай я спираюся на моральні критерії.
34. Я добре володію яскравою і переконливою мовою.

35. Мені з легкістю вдається спрямувати процес діяльності учнів в потрібному напрямі.
36. Зазвичай я ефективно керую процесом спілкування людей в групі.
37. Щирість, чесність, позитив – це завжди мої головні помічники у стосунках з дітьми.
38. Інші люди вважають, що мені притаманні спокій, терпіння, емоційна врівноваженість.
39. Я досить часто використовую у своїй роботі педагогічну імпровізацію.
40. Я завжди енергійний і впевнений в успішності своєї педагогічної діяльності.
41. Я гарно управляю своїми психічними станами, вмію зберігати витримку, спокій.
42. Учні вважають мене досить вимогливим, але справедливим педагогом.
43. Як правило, я можу з легкістю викликати творчу насагу в себе і в учнів.
44. Коли потрібно зробити багато роботи, мені вдається швидко організувати себе.
45. Зазвичай я послідовний у діях, відповідальний у своїх словах і вчинках.
46. Завдяки наполегливості я здатний конструктивно впливати на думки й почуття учнів.
47. Мені подобається виконувати роль режисера у навчальному процесі, брати участь у співтворчості з учнями.
48. Зазвичай мені вдається ефективно організовувати колектив учнів.

Процедура обробки емпіричних даних.

1. Підраховуємо алгебраїчну суму балів по вертикалі (по стовпцях) і записуємо у вільну строку (друга знизу). Потім підраховуємо суму кожних трьох складових з цієї строки й записуємо у нижній рядок.

Сума перших трьох стовпців (Ц/М) означає бал за показником *ціннісно-мотиваційного* компоненту психологічної готовності.

Сума 4-6 стовпців (К/К) означає бал за показником *креативно-когнітивного* компоненту психологічної готовності.

Сума 7-9 стовпців (М/К) означає бал за показником *морально-комунікативного* компоненту психологічної готовності.

Сума 10-12 стовпців (Е/В) означає бал за показником *емоційно-вольового* компоненту психологічної готовності.

2. Підраховуємо алгебраїчну суму балів по горизонталі (по рядках) і записуємо у правий стовпець. Сума по першому рядку (В) означає бал за показником педагогічної функції вчителя-вихователя. Сума по другому рядку (Т) означає бал за показником педагогічної функції вчителя-тьютора. Сума по третьому рядку (К) означає бал за показником педагогічної функції коуча-фасилітатора. Сума по четвертому рядку (М) означає бал за показником педагогічної функції вчителя-модератора.

Норми рівнів для показників компонентів психологічної готовності педагога і педагогічних функцій вчителя НУШ:

до 6 балів – низький рівень;

7-11 балів – рівень нижче за середній;

12-14 балів – середній рівень;

15-18 балів – рівень вище за середній;

19-24 – високий рівень.

3. Підраховуємо загальну суму або по рядках (або по стовпцях) (Σ), яка означає загальний показник психологічної готовності педагога НУШ.

Норми рівнів для загального показника психологічної готовності педагога НУШ до творчої професійної діяльності:

до 24 балів – низький рівень психологічної готовності;

25-40 балів – рівень психологічної готовності нижче за середній;

41-56 балів – середній рівень психологічної готовності;

57-72 балів – рівень психологічної готовності вище за середній;

73-96 – високий рівень психологічної готовності.

Особи з *високим рівнем* психологічної готовності відрізняються вираженою мотивацією до педагогічної роботи, люблять дітей, добре володіють своєю професією і перетворюють навчання на процес гармонійного розвитку особистості учня. Також такі вчителі вміють творчо розв'язувати складні завдання, ефективно керувати групою, проявляти креативність, цілеспрямованість, винахідливість, почуття гумору. Вони емоційно врівноважені, можуть бути фасилітаторами й модераторами у групових обговореннях. У своїх ставленнях до учнів вони проявляють щирість, чесність, відповідальність, позитив, терпіння, що дозволяє їм здійснювати конструктивний психолого-педагогічний вплив на учнів.

Педагоги, що мають *середній рівень* психологічної готовності, хоча в цілому й справляються з педагогічною роботою, але не захоплюються нею (не відчують особливого прагнення до навчання й виховання дітей). Вроджена інтуїція, емпатія, спостережливість, волюві якості, набуті педагогічні знання, уміння, навички та організаторські здібності дозволяють їм більш-менш вдало організовувати педагогічний процес. Але їм не вистачає креативності, «творчого вогнику» в роботі, щирості й любові до учнів. Педагогічний процес їх не надихає, вони кваліфіковано передають дітям знання, але не насичують міжособистісні стосунки з ними емоційним позитивом, відчуттям спільної подорожі у світ знань та нових відкриттів.

Вчителі з *низьким рівнем* психологічної готовності відкрито тяготяться педагогічною діяльністю. У них відсутня мотивація до спілкування з учнями. Вони не вміють виховувати дітей, піклуватися про них. Волюві якості не розвинені. Такі особи не здатні до самовладання, нерідко дратуються, кричать на дітей, не можуть налагодити дисципліну і конструктивний діалог в учнівському колективі. Як правило, такі вчителі не мають авторитету серед учнів і сприймають свою професію як тяжкий обов'язок. В результаті вони дуже втомлюються фізично і психічно від педагогічної роботи, емоційно вигорають й набувають невротичних рис.

Відтак, опитувальник «Психологічна готовність педагога» дозволяє визначати рівень психологічної готовності педагога НУШ до творчої професійної діяльності.

Методика «Психологічне здоров'я особистості»

[Павлик Н.В., Іванова О.В. Психологічні засоби професійного розвитку педагога Нової української школи : Метод. посіб. [за ред. Н.В. Павлик] – Київ, 2022. – 202 с.

Оцініть за 3-х бальною шкалою ступінь своєї згоди з кожним твердженням:

0 – ЗОВСІМ НЕ ЗГОДЕН,

1 – ЧАСТКОВО ЗГОДЕН (іноді трапляється),

2 – ЦІЛКОВИТО ЗГОДЕН.

Намагайтесь якнайрідше використовувати відповідь «**ЧАСТКОВО ЗГОДЕН**». Відповіді заносяться на бланк для відповідей.

Бланк методики «Психологічне здоров'я особистості»:

Прізвище (псевдонім) _____ Вік _____ Стать _____ Педагогічний стаж _____

1		33		65		97		129		Д/ Опт. –	+	Д/см.
2		34		66		98		130		Пес. –		
3		35		67		99		131		С/реф. –		
4		36		68		100		132		Н/усв. –		
5		37		69		101		133		Від. –	–	
6		38		70		102		134		Екс. –		
7		39		71		103		135		Тв/р –		
8		40		72		104		136		Тв/н. –		
9		41		73		105		137		Сп/а. –	+	Соц/ос.
10		42		74		106		138		Сп/д. –		
11		43		75		107		139		Дец. –		
12		44		76		108		140		Ег. –		
13		45		77		109		141		Доб. –	–	
14		46		78		110		142		Аг. –		
15		47		79		111		143		Тол. –		
16		48		80		112		144		Нетол. –		
17		49		81		113		145		Гн/м. –	+	Інд/пс.
18		50		82		114		146		Риг. –		
19		51		83		115		147		Ем/к. –		
20		52		84		116		148		Лаб. –		
21		53		85		117		149		С/к –	–	
22		54		86		118		150		Слаб. –		
23		55		87		119		151		Стр/ст. –		
24		56		88		120		152		Невр. –		
25		57		89		121		153		Ен. –	+	Пс/с ом.
26		58		90		122		154		Мл. –		
27		59		91		123		155		А. –		
28		60		92		124		156		П. –		
29		61		93		125		157		Н. –	–	
30		62		94		126		158		Деп. –		
31		63		95		127		159		Зд.зв. –		
32		64		96		128		160		Шк.зв. –		
$\Sigma (+) =$				$\Sigma (-) =$				$Пс.зд. = \Sigma (+) / \Sigma (-) =$				

Текст опитувальника «Психологічне здоров'я особистості»:

1. Я природжений оптиміст, вірю в добро.

2. Загалом я налаштований на можливі невдачі, часом мені здається, що я взагалі ні на що не здатний.
3. Я вважаю що обов'язково треба чесно зізнаватися собі у своїх поганих вчинках.
4. Якщо тебе не запитують про твій нечесний вчинок, краще взагалі про це не думати й нікому не говорити.
5. У конфліктах я частіше відчуваю відповідальність й визнаю свою неправоту.
6. Часто в моїх проблемах винуватий не я, а обставини або інші люди, і це мене дратує.
7. В мене є власне цікаве хобі, якому я приділяю багато часу.
8. В мене немає ні хобі, ні творчої діяльності.
9. Перебуваючи в групі людей, я завжди приймаю правила й вимоги, які слід виконувати.
10. Перебуваючи серед багатьох людей я часто відчуваю самотність, скутість, й внутрішню несвободу.
11. Мені приємно піклуватися про інших людей.
12. Я люблю в усьому бути першим.
13. Більшість людей – симпатичні й гарні люди.
14. Буває що я відчуваю ненависть та неконтрольовану лють до людини.
15. У складних ситуаціях я зазвичай зберігаю спокій і шукаю правильне рішення.
16. Мене дуже дратує, коли хтось руйнує мої плани.
17. Мене можна назвати гнучкою й поступливою людиною.
18. Ні, я – людина непоступлива й вперта.
19. Зазвичай я всім задоволений і відчуваю емоційний комфорт.
20. Я часто сумую або скаржуся на поганий стан та невдачі.
21. Зазвичай я організований у будь-якій справі й все встигаю вчасно.
22. Зазвичай я не можу взяти себе в руки, організуватися, вчасно зібратися, тому часто запізнююсь.
23. У стресовій ситуації мені зазвичай вдається опанувати себе й гідно вирішити проблему.
24. Мені дуже неприємно від несподіваних різких звуків, яскравого світла, сильного шуму.
25. Як правило, протягом дня я гарно себе почуваю.
26. Зазвичай я важко засинаю, а з ранку я млявий і сонливий.
27. Я часто активно подорожую і відчуваю від цього задоволення.
28. Доволі часто я залишаюсь осторонь суспільного життя.
29. Зазвичай у мене гарний, піднесений настрій.
30. Навпаки, настрої у мене часто псується: накочує нудьга, зневіра.
31. Я завжди дотримуюсь розпорядку дня, часу підйому, регламенту роботи й відпочинку, кількості їжі та якості харчування.
32. Я не в змозі перебороти кулінарні спокуси, навіть якщо мені прописана строга дієта.
33. Я завжди сподіваюся на краще, оскільки світом керує люблячий Бог.
34. Життя і світ набагато гірше, ніж про них думають більшість людей.

35. Я люблю займатись аналізом своїх думок, почуттів, вчинків.
36. Зазвичай я не розумію, чому саме я так вчинив.
37. Я точно знаю, що мої невдачі були результатом власних помилок.
38. Мої успіхи залежать не стільки від моїх знань, скільки від настрою керівництва.
39. Зазвичай я ніколи не нудьгую, а знаходжу для себе цікаві заняття.
40. Моя робота не викликає у мене захоплення.
41. Я вільно, без страху, можу звернутися із проханням до незнайомих людей.
42. У мене немає бажання розкриватися перед іншими людьми.
43. Коли я комусь допомагаю, то не ображаюся, якщо мені не віддячили увагою.
44. Я не вмію просити пробачення, тому не маю в цьому потреби.
45. Я уникаю суперечок, щоб зберегти мирні відносини із друзями.
46. Я гостро реагую і різко відповідаю, коли мені роблять зауваження.
47. Коли я не можу швидко досягти мети, я шукаю інші варіанти розв'язання проблеми.
48. Я дуже нервую у ситуаціях невизначеності.
49. Я не зациклююся на проблемах, а завжди шукаю шляхи їх вирішення.
50. Мені докучають неприємні думки, які настирливо лізуть у голову.
51. Зазвичай я – життєрадісна людина, у мене завжди легко на душі.
52. Я часто на когось ображаюся або злюся.
53. Я завжди вольовим зусиллям долаю лінощі, щоб зробити справу належним чином.
54. Зазвичай мені дуже складно зробити вибір і прийняти важливе рішення, я довго коливаюся.
55. Я спокійно можу тривалий час виконувати кропітку роботу, пов'язану із зосередженістю.
56. Я швидко втомлююся від кропіткої роботи, і тоді мене все дратує.
57. Мені завжди добре вдається фізична робота.
58. Нерідко я погано почуваюся, відчуваю фізичну слабкість.
59. Як правило, у мене завжди є бажання кудись йти, бігти, щось робити.
60. Зазвичай складну роботу я відкладаю на потім.
61. Життєві негаразди надовго не засмучують мене.
62. Настрій у мене зазвичай знижений.
63. Я часто стримую себе у споживанні смачної але шкідливої їжі.
64. Я дуже люблю поспати, тому не можу вчасно піднятися вранці й завжди тягну до останньої хвилини.
65. Для мене важливо знайти сенс свого життя, визначитися щодо власної релігійної позиції.
66. Я з острахом дивлюся у майбутнє.
67. Я часто замислююся над подіями свого життя, шукаю причинно-наслідкові закономірності.
68. Я просто живу, особливо не замислюючись над мотивами власних вчинків.
69. А ні обставини, ні інші люди, тільки я сам є причиною своїх проблем.

70. У своєму житті я зазвичай відчуваю, що мало впливаю на те, що відбувається із мною.
71. Я завжди знаходжу спосіб творчо реалізувати себе.
72. На роботі й вдома я часто нудьгую.
73. У мене завжди є коло людей, які поділяють мої думки та інтереси.
74. Зазвичай я намагаюся триматися осторонь від усіх.
75. Я гостро відчуваю переживання іншої, навіть незнайомої людини.
76. Я завжди засуджую людей, коли вони не праві.
77. Я нікого не вважаю своїм ворогом і доброзичливо ставлюся практично до всіх.
78. Якщо хтось мене скривдить, то одержить від мене сповна й навіть більше.
79. Час, коли доводиться перебувати у транспортних заторах, я зазвичай використовую на обміркування своїх планів або пошук інформації в інтернеті.
80. Я дуже злюся, або впадаю у відчай, коли не можу досягнути важливої мети.
81. У складних ситуаціях я часто знаходжу вихід принципово новим способом.
82. Я довго не можу заспокоїтися через неприємності.
83. Зазвичай я спокійний і не відчуваю внутрішнього напруження.
84. Нерідко без причини я турбуюся, як би чого не трапилося.
85. Мені зазвичай вдається управляти своїми думками й почуттями.
86. Нерідко нецікаві розпочаті справи я відкладаю на потім.
87. Коли я лягаю спати, то відразу засинаю, не думаючи про минулі чи майбутні події.
88. Перевтомившись перед сном, я важко засинаю.
89. Зранку я зазвичай свіжий і бадьорий.
90. Я часто відчуваю втому і млявість.
91. Я завжди прагну до активної діяльності й намагаюся зробити все якнайкраще.
92. Зазвичай я тривалий час дивлюся телевізор, зависаю в соц. мережах або граюся на комп'ютері.
93. Більшу частину свого життя я відчуваю себе задоволеним і щасливим.
94. Я часто відчуваю розчарування й почуття самотності.
95. Я звик вставати рано, і мені це подобається.
96. Я регулярно палю, вживаю алкоголь або їм багато солодощів.
97. Я усвідомлюю безсмертну природу своєї душі приділяю значний час духовному пошуку, молитві, читанню духовної літератури.
98. Я просто живу і не прагну до вищих матерій.
99. Пізнання внутрішнього світу для мене важливіше ніж пізнання зовнішнього.
100. Я зазвичай не помічаю своїх недоліків.
101. Я завжди особисто відповідаю за свої стосунки з людьми.
102. Люди, яких я кривдив, самі винуваті в моєму поганому ставленні них.
103. Мені подобається нестандартно вирішувати складні завдання.
104. Я не люблю експериментувати.
105. Зазвичай мені вдається мирно домовлятися з людьми.

106. Я часто відчуваю незручність, коли вступаю у розмову з незнайомою людиною.
107. У конфлікті я щиро намагаюся зрозуміти почуття свого опонента.
108. У суперечках я завжди наполегливо відстоюю свою правоту.
109. Я щиро довіряю людям.
110. Коли я злюся, то мені хочеться кого-небудь ударити або щось розбити.
111. Якщо людина не змогла прийти на важливу зустріч вчасно, значить в неї щось трапилось, і слід вирішувати проблему самому.
112. Мене дуже дратує, коли мій друг запізнюється на важливу зустріч. Я демонструю йому свою злість і образу.
113. Я не тримаю довго образи й швидко пробачаю.
114. Я ретельно стежу за тим, щоб кожна річ була на своєму місці.
115. Я можу свідомо керувати своїми почуттями: позбавлятися страху, гніву, тривоги.
116. Незначний привід може викликати в мене злість, лють, або навпаки сум і депресію.
117. Коли завдання складне, я буду працювати доки не знайду правильне рішення.
118. Коли мені набридає нецікава робота, я її кидаю й займаюся іншими справами.
119. Мене приваблює робота в екстремальних умовах.
120. Нерідко під час втоми я можу зірватися на близьких людях.
121. Я завжди енергійний, люблю активні види діяльності.
122. Тривала робота мене дуже виснажує, і я довго відновлюю сили.
123. Я досить активна й говірка людина.
124. Переважно я мовчазний і повільний.
125. Вранці я зазвичай встаю в гарному настрої.
126. Нерідко в мене буває такий поганий настрій, що хочеться все кинути й сховатися.
127. Я завжди дотримуюся строгої міри у сні, їжі, обмежуючи себе у солодощах, користуванні інтернетом, перегляді серіалів та інших задоволеннях.
128. Перебуваючи в інтернеті, в соц. мережах або дивлячись телевізор, я не помічаю часу, і зазвичай витрачаю на це більше чотирьох годин на добу.
129. Я в цілому задоволений своєю долею і вдячний людям.
130. Я песимістично думаю про майбутнє, адже світ навколо жахливий, а люди підлі.
131. Я часто спостерігаю за своїми думками, намагаюся керувати власним мисленням та уявою.
132. Час від часу я не помічаю, що підвищую голос при спілкуванні з людьми.
133. Я завжди сам відповідаю за те, що зі мною відбувається.
134. Здійснення моїх бажань залежить переважно від щасливого випадку.
135. Я дуже люблю займатися творчістю.
136. Ні, творчість – це не моє.
137. Я легко адаптуюся в складній ситуації й сходжуся з людьми.

138. Мені складно адаптуватися до інших людей і несподіваних ситуацій.
139. Я впевнений, що варто ризикувати своїм авторитетом, рятуючи іншу людину.
140. Мене дуже дратують будь-які зауваження на мою адресу.
141. В людях більше гарних якостей ніж недоліків.
142. Час від часу мене немов тягне посваритися з ким-небудь.
143. Коли я втратив щось цінне (ключі, гроші, документи), мені зазвичай вдається зберігати спокій, нікого не звинувачувати й правильно вчиняти в складній ситуації.
144. Коли я бачу, що загубив великі гроші, то починаю сильно панікувати, гніватись, звинувачувати злодіїв й довго не можу заспокоїтись.
145. Я люблю нововведення, мені не складно змінювати свої звички.
146. Я глибоко переживаю образи й прокручую гідну відповідь кривдникові.
147. Я вкрай рідко ображаюся і майже ні на кого не гніваюся.
148. Я не справляюся зі своїми емоціями й влаштовую бурхливі скандали.
149. Зазвичай я здатний перебороти себе і зробити те що треба, а не те, чого хочеться.
150. Мені завжди дуже важко протистояти спокусам.
151. Я одержую задоволення від ризику.
152. Часто я відчуваю тривогу, роздратованість, втому.
153. Я займаюсь спортом або фізичною працею у побуті й зазвичай досить витривалий.
154. Я зовсім не витривалий: за годину роботи я вже стомлений і неуважний.
155. Протягом усього дня я зазвичай активний у роботі, спілкуванні.
156. В мене немає заповітних мрій, сильних бажань і прагнень.
157. Зазвичай я життєрадісний й сповнений надій.
158. Нерідко буває так, що все, що раніше мене хвилювало, раптом стає байдужим.
159. Я взагалі не палю, майже не вживаю алкоголь.
160. Коли я голодний, я починаю швидко їсти й не помічаю як переїдаю.

Підрахунок та інтерпретація результатів.

Після заповнення анкети виконується підрахунок показників по кожній шкалі. Ступінь сформованості кожного показника психологічного здоров'я визначається шляхом підрахування загальної суми балів по кожній шкалі (відповідно кількості позитивних відповідей), тобто алгебраїчна сума балів по горизонталі й записується у стовпчиках справа після відповідного позначення кожного показника («Д/опт.», «Пес.» і т.д.).

Зверніть увагу, що показники позитивних показників розташовуються у правому стовпчику, а негативних – у лівому (тобто, сумарний бал за показником «Духовно-оптимістичне сприйняття життя» записується після «Д/опт. —», а за показником «Песимістичне сприйняття життя (негативізм)» – після «Пес. —» і так далі у шаховому порядку).

Дихотомічні показники духовно-смислового компонента:

1. Духовно-оптимістичне сприйняття життя (Д/опт.) – запитання 1, 33, 65, 97, 129;
– Песимістичне сприйняття життя (негативізм) (Пес.) – запитання: 2, 34, 66, 98, 130.
2. Саморефлексія (С/реф.) – запитання: 3, 35, 67, 99, 131;
– Неусвідомленість себе (Н/усв.) – запитання: 4, 36, 68, 100, 132.
3. Відповідальність (Від.) – запитання: 5, 37, 69, 101, 133;
– Екстернальність (Екс.) – запитання: 6, 38, 70, 102, 134.
4. Творча реалізованість (Тв/р) – запитання: 7, 39, 71, 103, 135;
– Творча нереалізованість (Тв/н.) – запитання: 8, 40, 72, 104, 136.

Дихотомічні показники соціального компонента:

5. Соціально-психологічна адаптованість (Сп/а.) – запитання: 9, 41, 73, 105, 137;
– Соціально-психологічна дезадаптованість (Сп/д.) – запитання: 10, 42, 74, 106, 138.
6. Децентрація (Дец.) – запитання: 11, 43, 75, 107, 139;
– Егоцентризм (Ег.) – запитання: 12, 44, 76, 108, 140.
7. Доброзичливість (Доб.) – запитання: 13, 45, 77, 109, 141;
– Агресивність (Аг.) – запитання: 14, 46, 78, 110, 142.
8. Толерантність до стресу (Тол.) – запитання: 15, 47, 79, 111, 143;
– Нетолерантність до стресу (Нетол.) – запитання: 16, 48, 80, 112, 144.

Дихотомічні показники психічного компонента:

9. Гнучкість мислення (Гн/м.) – запитання: 17, 49, 81, 113, 145;
– Ригідність (Риг.) – запитання: 18, 50, 82, 114, 146;
10. Емоційний комфорт (Ем/к.) – запитання: 19, 51, 83, 115, 147
– Емоційна лабільність (Лаб.) – запитання: 20, 52, 84, 116, 148.
11. Вольовий самоконтроль (С/к) – запитання: 21, 53, 85, 117, 149;
– Слабовілля (Слаб.) – запитання: 22, 54, 86, 118, 150.
12. Стресостійкість (Стр/ст.) – запитання: 23, 55, 87, 119, 151;
– Невротичність (Невр.) – запитання: 24, 56, 88, 120, 152.

Дихотомічні показники психосоматичного компонента

13. Енергійність (Ен.) – запитання: 25, 57, 89, 121, 153;
– Млявість (Мл.) – запитання: 26, 58, 90, 122, 154.
14. Активність (А.) – запитання: 27, 59, 91, 123, 155;
– Пасивність (П.) – запитання: 28, 60, 92, 124, 156.
15. Піднесений настрій (Н.) – запитання: 29, 61, 93, 125, 157
– Депресивність; (Деп.) – запитання: 30, 62, 94, 126, 158.
16. Корисні (здорові) звички (Зд.зв.) – запитання: 31, 63, 95, 127, 159;
– Шкідливі звички (Шк.зв.) – запитання: 32, 64, 96, 128, 160.

Шкала оцінки прояву показників психологічного здоров'я:

0-3 бали – низький рівень;

4-7 – середній;

8-10 балів – високий.

Рівень гармонійності кожного з компонентів психологічного здоров'я визначається відношенням прояву його гармонійних та дисгармонійних ознак. Для визначення рівня гармонійності кожного з компонентів психологічного

здоров'я підраховується коефіцієнт гармонійності (відсоток гармонійних ознак): $\Sigma (+) / \Sigma (-)$

$\Sigma (+)$ – сума балів по показниках усіх конструктивних ознак відповідного компонента, а $\Sigma (-)$ – сума балів по показниках усіх деструктивних ознак відповідного компонента.

Рівень гармонійності психологічного здоров'я визначається відношенням прояву його

гармонійних та дисгармонійних ознак: $\Sigma (+) / \Sigma (-)$, де $\Sigma (+)$ – сума балів по показниках усіх конструктивних ознак, а $\Sigma (-)$ – сума балів по показниках усіх деструктивних ознак.

Таким чином, отримуємо показники гармонійності духовно-смислового компонента (Г.Дух.), соціального компонента (Г.С.), психічного компонента (Г.Інд.), психосоматичного компонента (Г.П/с) та інтегральний коефіцієнт психологічного здоров'я (Пс.зд.).

Презентована інноваційна методика дозволяє визначати рівень гармонійності психологічного здоров'я (низький, нижче за середній, вище за середній, високий).

Для показників гармонійності кожного з компонентів та загального показника гармонійності психологічного здоров'я експериментально встановлено наступну **шкалу оцінки**:

0 – 1 – *низький рівень* гармонійності визначається домінуванням деструктивних ознак при відсутності конструктивних.

1,1 – 1,4 – рівень гармонійності *нижче від середнього* – відрізняється від попереднього тим, що відзначається дифузністю позитивних і негативних ознак (домінують негативні ознаки, але присутні й позитивні).

1,41 – 1,8 – рівень гармонійності *вище від середнього* – рівень прояву гармонійних ознак вище, ніж дисгармонійних.

1,81 – 7 – *високий рівень* гармонійності, зумовлений домінуванням виключно конструктивних ознак, повноцінною сформованістю усіх компонентів.

У осіб з *низьким* рівнем психологічного здоров'я морально-вольовий самоконтроль несформований, духовний потенціал деактуалізований (вони не усвідомлюють своє життя й не прагнуть до добра, краси, істини, пошуку сенсів); емоційний фон нестабільний і зазвичай знижений (роздратованість, тривожність, депресія), в поведінці проявляються егоцентризм, агресивність, конфліктність, безвідповідальність, слабовілля, прагнення до споживацтва, маніпулювання, що зумовлює неспроможність до конструктивної взаємодії та самореалізації. Унаслідок неусвідомленої ригідної впертості такі особи не здатні до адаптивного входження в соціальне середовище. Погане самопочуття зумовлює звичку до лінощів, постійного ниття; якщо й виникає фізична активність, то спрямовується вона у деструктивний напрям: плітки, скарги, агресію, саморуїнування.

Респонденти, що мають рівень гармонійності психологічного здоров'я *нижче від середнього*, відзначаються дисбалансом між стеничними та астеничними психічними проявами (активністю, рішучістю, наполегливістю, з

одного боку, й млявістю, пасивністю, вередливістю, з іншого); несформованістю духовних і моральних якостей (совісності, поваги до людей).

Емоційно-вольова активність, що позбавлена морального змісту, спрямована лише на прагматичне самоствердження особистості. Такі особи неврівноважені, що зумовлено активним прагненням до соціально-схвалюваних дій та слабкістю емоційно-вольового самоконтролю, що визначає їх нездатність керувати своїми почуттями, відповідати моральним вимогам й конструктивно адаптуватися в соціумі. Самоусвідомлення у них розвинуто на початковому рівні, локус контролю зовнішній, поведінка непослідовна. Попри прагнення до щирого спілкування з іншими, їх стосунки не гармонійні, нестабільні, що викликає стан психологічного неблагополуччя й страждання.

При гармонійності психологічного здоров'я *вище від середнього* рівня спостерігаються достатньо розвинутий емоційно-вольовий самоконтроль, емоційний комфорт (життєрадісність, оптимізм), стресостійкість, розвинутий інтелект, здатність до соціально-психологічної адаптації. Незважаючи на тимчасові складнощі з негативними соматичними проявами (млявістю, втомленістю, пасивністю), ці особи зазвичай успішно справляються з життєвими проблемами, але фокус їх особистісної спрямованості, як правило, не виходить за межі власних, нерідко егоїстичних, інтересів. Тому духовний потенціал таких людей залишається певною мірою не актуалізованим.

Особи з *високим рівнем* психологічного здоров'я мають гарне самопочуття, розвинутий моральний самоконтроль, гнучкість мислення. Вони активні сумлінні, відповідальні й здатні до духовної самоактуалізації, самовладання у складних ситуаціях морального вибору, до побудови гармонійних стосунків, альтруїзму, безкорисливої допомоги потребуючим, співпраці з іншими, плідної усвідомленої життєтворчості.

Слід зазначити, що надто високий показник інтегрального коефіцієнту гармонійності може досягатись за рахунок надто низьких показників (0-1 бали) по шкалах деструктивних ознак. Проте, слід пам'ятати, що такі показники, що виходять за межі нормативного коридору свідчать про недостатню розвинутість рефлексивних здібностей особистості, або про прагнення давати соціально бажані відповіді. Цей рівень було названо «Нерефлексивна гармонійність», яка виступає показником дисгармонійності, адже особистість адекватно не усвідомлює себе. Такі результати не можна відносити до гармонійного психологічного здоров'я. Тому класифікація анкет з подібними результатами вимагає додаткової психодіагностики за допомогою інтерв'ю або інших методик.

**Текст опитувальника «Вивчення розвитку комунікативного
компоненту психологічної готовності вчителя до педагогічної діяльності
(в умовах НУШ)»**

**[Павлик Н.В., Іванова О.В. Психологічні засоби професійного розвитку педагога
Нової української школи : Метод. посіб. [за ред. Н.В. Павлик] – Київ, 2022. – 202 с.].**

1. Я відкрита і комунікабельна людина.
2. Я легко знаходжу спільну мову з різними людьми.
3. Мені подобається спілкуватися як «один на один», так і з групами людей, колективів.
4. Я відчуваю, як мені краще будувати спілкування з різними людьми в різних ситуаціях.
5. Я відчуваю себе на рівних з усіма людьми, з якими я вступаю в комунікацію, незалежно від віку, статі, професії, соціального статусу.
6. Мені подобається моя професія, і я відчуваю себе на своєму місці.
7. Вважаю, що я тактовна людина і в мене є відчуття доречності і міри.
8. У мене високий рівень розвитку культури спілкування, зокрема професійної.
9. Я із задоволенням спілкуюсь з учнями в позаурочний час.
10. Я люблю дітей і завжди уважний (-а) до своїх учнів.
11. Я відчуваю ширий інтерес до дитячої особистості і поважаю думку своїх учнів.
12. Я згоден (-а), що запорука успішного спілкування – це щирість, довіра, інтерес, неупередженість і толерантність до чужих поглядів.
13. Мені властиво відчувати настрій, внутрішній стан інших людей.
14. Я завжди намагаюся зрозуміти істинні мотиви вчинків своїх учнів.
15. Навіть, коли мої учні зробили хибний вчинок, я все одно продовжую ставитися до них з вірою в найкращі їхні якості.
16. Я завжди прагну допомогти своїм учням і вірю в їхній потенціал.
17. У спірних ситуаціях я завжди стараюся поставити себе на місце інших людей і подивитися на все їхніми очима.
18. Якщо учень образив мене, я вмію сказати йому про свої почуття і дати йому можливість вибрати, як реагувати, які свої якості проявити.
19. Для мене важливе психологічне благополуччя і якість життя моїх учнів.
20. Я завжди щиро радію успіхам інших людей, та коли радіти в мене не виходить, я шукаю причину всередині себе.
21. Я схильний (-а) до самоаналізу і до різностороннього аналізу ситуацій, які відбуваються в моєму житті і житті учнів.
22. Я завжди співпереживаю своїм учням як у складних, так і щасливих моментах їхнього життя.
23. Мені легко визнати свою неправоту і попросити вибачення.
24. Я піклуюся про почуття своїх учнів і при цьому можу відкрито і спокійно виразити їм своє ставлення до їхніх поведінки та вчинків.
25. Мої слова і дії зазвичай збігаються.

26. У кожній ситуації я маю власну чітку особистісну позицію стосовно тих чи інших ситуацій, подій, явищ.
27. У мене є чіткі та усвідомлені мною цінності, якими я керуюся при прийнятті будь-яких рішень.
28. Зазвичай учні прислухаються до мене.
29. Я знаю, що мої учні не хочуть втратити мою повагу до них.
30. Я усвідомлюю свій вплив на особистість учня і несу за це відповідальність.
31. Для мене важливо донести учням, що таке почуття власної гідності і чому важливо його берегти.
32. Я прагну стимулювати учнів до духовного розвитку через власний приклад, даючи їм завжди право вибору.
33. Я відчуваю, що учні цінують моє ставлення до них.
34. Я завжди стараюся приймати людей такими, якими вони є.
35. Я визнаю і ціную унікальність особистості кожного мого учня.
36. Я дуже сподіваюся, що зможу донести моїм учням суть і значення таких добродішностей як: віра, надія, любов, милосердя, мужність, помірність, цнотливість, смиренність, доброта, чесність, справедливість, терпіння і старанність.
37. Я емоційно врівноважена людина.
38. Я добре розбираюся в емоційних станах інших людей.
39. Я знаю, що таке емоційний інтелект.
40. Я ніколи не кричу на учнів.
41. Я добре керую своєю поведінкою.
42. Я вмію говорити про свої почуття і коректно відстоювати свої межі.
43. Як правило, мені вдається гідно долати навіть дуже важкі емоційно ситуації.
44. Інші люди говорять, що я спокійна, врівноважена людина.
45. Я люблю від душі посміятися, в мене гарне почуття гумору.
46. Коли мені сумно чи щось мене розізлило, я дозволяю собі поплакати чи позлитися недовго.
47. Я вмію створювати гарний настрій у себе і у своїх учнів.
48. Мені притаманне позитивне світосприйняття, я можу назвати себе оптимістом.
49. Що заважає мені у професійній комунікації з моїми учнями та колегами?.....
50. Що допомагає мені у професійній комунікації з моїми учнями та колегами?.....
51. Що мені потрібно в собі розвинути для покращення якості моєї професійної комунікації?
- а) впевненість в собі
 - б) емоційний інтелект
 - в) позитивне мислення
 - г) вміння зберігати спокій
 - д) вміння спілкуватися на рівних

ж) культуру спілкування

з) ваші варіанти:.....

Відповіді вносяться у бланк відповідей опитувальника:

1 –	5 –	9 –	13 –	17 –	21 –	25 –	29 –	33 –	37 –	41 –	45 –	
2 –	6 –	10 –	14 –	18 –	22 –	26 –	30 –	34 –	38 –	42 –	46 –	
3 –	7 –	11 –	15 –	19 –	23 –	27 –	31 –	35 –	39 –	43 –	47 –	
4 –	8 –	12 –	16 –	20 –	24 –	28 –	32 –	36 –	40 –	44 –	48 –	
Σ=			Σ=			Σ=			Σ=			Σ=
Комунікативна сакладова –			Емпатійно- рефлексивна –			Морально- етична –			Емоційно- регулятивна –			

Відповіді на відкриті питання 49, 50, 51 – аналізуються окремо, використовуючи метод контент аналізу.

Процедура обробки емпіричних даних.

Підраховуємо алгебраїчну суму балів (Σ), загальну і по кожній складовій. Записуємо результат у відповідне «віконце». Кожний показник ділимо на кількість респондентів і отримуємо показник загального рівня розвитку комунікативного компоненту психологічної готовності вчителя до педагогічної діяльності і показники розвитку кожної його складової.

Норми рівнів для загального показника розвитку комунікативного компоненту психологічної готовності вчителя НУШ до педагогічної діяльності:

до 143	144 – 239	240 – 288
Низький рівень розвитку	Середній рівень розвитку	Високий рівень розвитку